

Strategi för Sveriges stöd till demokrati, mänskliga rättigheter och miljö i Ryssland 2020–2024

Inriktning

Denna strategi styr användningen av medel som anslås under anslaget 1:11 anslagsposten 3 Samarbete med Ryssland i regleringsbrev avseende Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida) för respektive budgetår samt användningen av medel som anslås under anslaget 1:11 anslagsposten 2.3 Samarbete med Ryssland i regleringsbrev avseende Svenska institutet för respektive budgetår. Strategin ska gälla under perioden 2020–2024 och beräknas omfatta sammantaget 389 miljoner kronor för strategiperioden, varav 324 miljoner kronor avser Sidas verksamhet och 65 miljoner kronor avser Svenska institutets verksamhet.

Regeringen avser att bredda och utveckla stödet för demokrati, mänskliga rättigheter, jämställdhet, miljö och klimat i Ryssland och undersöka möjligheterna till ett bredare samarbete med Ryssland på dessa områden. Samarbetet med Ryssland inom ramen för denna strategi ska främja en demokratisk utveckling i Ryssland och bidra till stärkt yttrandefrihet samt till ökad respekt för mänskliga rättigheter och rättsstatens principer. Samarbetet ska även bidra till en förbättrad miljö och ett fördjupat klimatarbete i Östersjöområdet, Arktis, Barentsregionen och Ryssland. Verksamheten ska också bidra till att främja mellanfolkliga kontakter mellan Sverige och Ryssland.

Sidas verksamhet ska bidra till följande mål:

Demokrati, mänskliga rättigheter, rättsstatens principer och jämställdhet

- Stärkt kapacitet hos civilsamhället i bred bemärkelse och hos relevanta aktörer att värna om demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer. Ökad förståelse hos allmänheten för dessa värden.
- Stärkt kapacitet hos relevanta aktörer att förse allmänheten med oberoende information och öka kunskapen om de mänskliga rättigheterna.
- Stärkt kapacitet hos civilsamhället och andra relevanta aktörer att verka mot diskriminering och för jämställdhet. Ökad förståelse hos allmänheten för värdet av likabehandling.

Miljö, klimat och energi

- Stärkt kapacitet för hållbar förvaltning av ekosystem, hållbar förvaltning och hållbart nyttjande av naturresurser, bevarande av biologisk mångfald och minskade utsläpp i Östersjön.
- Stärkt kapacitet att bidra till klimatomställningen och utfasning av fossila bränslen.
- Stärkt kapacitet hos civilsamhället och andra relevanta aktörer att bidra till en bättre miljö och minskad klimatpåverkan.

Svenska institutets verksamhet ska bidra till följande mål:

Förutsättningar för förändringsaktörer att verka för en demokratisk och hållbar utveckling

- Stärkt kommunikation och dialog samt ökade kunskaper hos förändringsaktörer för ökad synlighet för, medvetenhet om och legitimitet för demokrati- och hållbarhetsfrågor.
- Mobilisering av och fördjupad samverkan mellan förändringsaktörer och andra relevanta aktörer.

Landkontext

Det finns fortsatt utmaningar på demokratiområdet i Ryssland och dessa förväntas kvarstå. Trenden för mötes-, yttrande- och mediefriheten är negativ och utrymmet för människorättsorganisationer och andra delar av civilsamhället att verka minskar, särskilt utanför storstäderna. År 2018 låg Ryssland på plats 144 av 167 i Economist Intelligence Units demokratiindex. Det finns omfattande brister i tillämpningen av rättsstatens principer. Korruptionen är utbredd. Ryssland låg 2018 på plats 138 av 180 i Transparency Internationals korruptionsindex. Diskriminering av minoriteter är ett utbrett problem, och en fullgod antidiskrimineringslagstiftning saknas. Respekten för rättigheter för bland annat hbtq-personer och minoriteter är låg. Situationen för funktionshindrade har förbättrats något under de senaste åren, men får fortsatt betraktas som svår.

Ryssland har vidtagit viktiga åtgärder mot människohandel men utmaningar kvarstår. Inom politiken är kvinnor underrepresenterade. Ryssland saknar en särskild lagstiftning mot våld i nära relationer och har inte undertecknat Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet (Istanbulkonventionen från 2011). Diskriminering och våld mot kvinnor är ett utbrett problem. Det är samtidigt en fråga som har fått ökad uppmärksamhet i Ryssland och en översyn av lagstiftningen pågår, vilket skapar möjligheter till samarbete på området.

Ryssland står inför stora utmaningar även på miljö- och klimatområdet. Under de senaste åren har landet påbörjat ett reformarbete på miljöområdet, vilket bland annat har resulterat i ett omfattande federalt miljöprogram och en väsentligt förbättrad miljölagstiftning. Prioriterade områden är bland annat avfallshantering och förbättrad luft- och vattenkvalitet. Ryssland tillträdde Parisavtalet under hösten 2019, men det återstår arbete för att genomföra relevant lagstiftning på miljö- och klimatområdet. Ryssland har det näst största avrinningsområdet och är ett av de tre länder som släpper ut mest näringsämnen till Östersjön. Landet är även den fjärde största utsläpparen av koldioxid i världen. Inom strålsäkerhetsområdet har Sverige goda erfarenheter av stöd till utvecklingen av relevanta strukturer och ramverk. Andelen förnybar energi i Rysslands totala energiproduktion är låg och det finns förutsättningar för att främja hållbara energisystem baserade på förnybar energi och på sikt bidra till att fasa ut fossila bränslen genom

strategisk energieffektivisering inom hållbara energisystem. Ett miljösamarbete med Ryssland är av stor vikt för att förbättra den gemensamma miljön i och runt Östersjön, Arktis och Barentsregionen. Civilsamhällets engagemang för miljöfrågor har ökat, men även miljörelaterade drabbas av inskränkningar av civilsamhällets möjligheter att verka.

Verksamhet

Principer och perspektiv

Samarbetet inom ramen för denna strategi ska ta sin utgångspunkt i de internationella policydokument som det internationella samfundet enades om under 2015.¹

Samarbetet med Ryssland ska präglas av ett rättighetsperspektiv, vilket innebär att de mänskliga rättigheterna och demokrati ska ses som grundläggande för utveckling. Rysslands åtaganden avseende de mänskliga rättigheterna, inklusive de konventioner som landet är part i samt Helsingforslutakten och Parisstadgan, ska ligga till grund för arbetet. Ett sådant förhållningssätt innebär att synliggöra diskriminerade, exkluderade och marginaliserade individer och grupper före varje insats. Detta för att människor, oavsett kön, ålder, funktionsnedsättning, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning, könsöverskridande identitet eller uttryck ska kunna åtnjuta sina rättigheter.

Verksamheten ska vara ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar och stärka jämlikheten. Jämställdhet, kvinnors och flickors egenmakt och rättigheter är ett mål i sig liksom en förutsättning och ett medel för hållbar utveckling. Jämställdhet ska därför vara ett genomgående tema som ska främjas genom riktade och integrerade åtgärder samt dialog. Det innebär att verka för att kvinnor och flickor, män och pojkar ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv, liksom att kvinnor och flickor har rätt till frihet från våld och rätt till kroppslig integritet.

¹ I utvecklingsdagordningen ingår Agenda 2030 med 17 globala mål och 169 delmål för hållbar utveckling, slutdokumentet från den tredje internationella konferensen om utvecklingsfinansiering (Addis Ababa Action Agenda) och klimatavtalet från Paris.

En miljö- och klimatmässigt hållbar utveckling och tillgång till miljöskydd är en förutsättning för förverkligandet av grundläggande mänskliga rättigheter, inklusive rätten till mat, hälsa och rent vatten.

Arbetet mot korruption och för ökad transparens ska omfatta alla strategins resultatområden genom integrerade åtgärder. Även riktade åtgärder på dessa områden bör övervägas.

Verksamheten ska kunna bidra till flera mål inom de olika målområdena. Synergieffekter mellan strategins olika områden ska därför utnyttjas. Synergieffekter ska också sökas med verksamhet inom ramen för andra relevanta regionala, bilaterala och tematiskt inriktade strategier, pågående bilaterala samarbeten, befintliga bilaterala och multilaterala plattformar, gränsöverskridande samarbeten inom Östersjöområdet och övriga delar av Östeuropa, samt med EU:s politik gentemot Ryssland. Verksamheten ska även utformas på ett sätt som tar tillvara erfarenheter hos andra svenska aktörer vars verksamhet är inriktad på Ryssland, såsom exempelvis myndighetssamarbete på miljöområdet.

Prioriteringar

Vid genomförandet av strategin ska Sverige verka för att bygga bredare och mer självbärande relationer mellan länderna, med ett särskilt fokus på mellanfolkligt samarbete. Sverige ska därför sträva efter att stimulera till samarbete som på sikt kan leva vidare utan att finansieras genom denna strategi. Unga människor är en viktig målgrupp i detta avseende.

Verksamheten ska även bidra till förbättrade förutsättningar för det ryska civilsamhället och andra förändringsaktörer att arbeta för ett inkluderande samhälle, bidra till utveckling av demokrati på sikt, verka konfliktförebyggande och för att utkräva ansvar. Ökad kunskap hos civilsamhället och allmänheten om demokratins och rättsstatens principer är centralt. Strategiskt stöd till relevanta förändringsaktörer för att förbättra deras möjligheter att verka för förändring är därför av stor vikt. Detta kan bland annat omfatta mänskliga rättigheter i arbetslivet och möjlighet till stärkt social dialog mellan fackliga organisationer och företag.

Ett pluralistiskt medielandskap är avgörande för att allmänheten ska kunna ta del av oberoende information och öka kunskapen om de mänskliga rättigheterna. Därför är det angeläget med ett mångsidigt fokus på medie-

och yttrandefrihet, som inkluderar såväl internet som andra former av digitala verktyg och kommunikationskanaler, samt stöd till oberoende medier i bred bemärkelse, både traditionella och nya medier. Likaså är arbete mot desinformation av stor vikt. Inom detta område är samverkan med EU och den europeiska utrikestjänstens enhet "East StratCom Task Force" viktig.

Särskilt fokus på ska ligga på utsatta och marginaliserade grupper. Förebyggande av diskriminering och våld på grund av kön, sexuell läggning, könsöverskridande uttryck eller identitet eller funktionsnedsättning är en prioriterad verksamhet.

Inom miljö- och klimatområdet ska verksamheten bidra till stärkt kapacitet hos offentliga institutioner såväl som hos civilsamhället och andra förändringsaktörer, samt bidra till Rysslands arbete med att genomföra Agenda 2030, Klimatkonventionen, inklusive Parisavtalet, och Konventionen om biologisk mångfald. Ryskt intresse av att samarbeta med Sverige och andra grannländer för att förbättra miljön i Östersjön och Arktis- och Barentsområdena, samt miljösamarbete som kommer Sverige till godo, ska tas tillvara. Minskade utsläpp av växthusgaser, förbättrad luft- och vattenkvalitet, kemikalie- och avfallshantering, strålsäkerhet, kärnavfall och hållbart och effektivt nyttjande av natur- och energiresurser, såsom skog, är prioriterade områden.

Samarbetsformer, kanaler, aktörer

Arbetet med att genomföra strategin ska vara flexibelt och innovativt och inkludera innovativa finansieringsformer och mobilisering av ytterligare finansiella resurser.

Urvalet av samarbetspartner och samarbetsformer ska vara brett. Utgångspunkten ska vara att använda de partner och former som mest effektivt bidrar till strategins genomförande och till långsiktiga och hållbara resultat. Samarbete kan ske med svenska och ryska myndigheter, län och kommuner där så är lämpligt. Verksamheten kan även inrikta sig på till exempel samarbete med svenska och ryska forskningsinstitutioner, opinionsbildare och företrädare för informella organisationer och nätverk, kulturlivets aktörer samt den privata sektorn.

Inom klimat- och miljöområdet bör samarbete ske med såväl offentliga institutioner som civilsamhället och andra relevanta aktörer. Samverkan med

internationella finansiella institutioner förutses utgöra en viktig del av samarbetet.

Utgångspunkten för verksamheten ska vara att insatser bedöms efter deras potential att uppfylla strategins målsättningar och skapa positiva effekter inom områden som är av ömsesidigt intresse för Ryssland och Sverige. Detta innebär en naturlig prioritering av insatser i Sveriges närområde, men skapar också utrymme för verksamhet även i andra delar av Ryssland. Även insatser utanför landets gränser kan komma i fråga, under förutsättning att effekten av insatsen finns i Ryssland.

Uppföljning

Stor vikt ska läggas vid att identifiera, värdera och hantera risker som kan begränsa möjligheterna att nå resultat. Det kan bli nödvändigt att sprida riskerna genom val av områden, insatser eller typ av samarbetspartner.

Verksamheten inom ramen för strategin ska följas upp i enlighet med de principer och processer som anges i regeringens riktlinjer för strategier inom svenskt utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd (UD2017/21053/IU).

Den årliga rapporteringen och den fördjupade rapporteringen mot slutet av strategiperioden ska ske separat för Sidas respektive Svenska institutets verksamhet.

Utöver de årliga samråden med Regeringskansliet (Utrikesdepartementet) ska Sida och Svenska institutet ha en löpande dialog med Utrikesdepartementet och berörda utlandsmyndigheter om genomförandet av strategin.